

Sverige bör bygga egen vaccinfabrik

Svenska Dagbladet den 2 juni 2016

För tio år sedan gjorde en utredning bedömningen att investeringskostnaden för en svensk vaccinfabrik skulle ligga kring 500 miljoner. Fabriken skulle därefter kunna bära sina egna kostnader genom att -under normala tider tillverka ordinarie influensavaccin. Planer på en vaccinfabrik i Solna drogs upp, men till syvende och sist ansågs fabriken vara för dyr och Sverige valde att i stället köpa vaccin på marknaden.

Det är nu ett utmärkt tillfälle att utvärdera hur det gått. Bara vaccinet till 2009 års svininfluensa kostade häpnadsväckande 1,3 miljarder. Detta motsvarar omkring 10 dollar per dos, vilket var ett pris långt över produktionskostnaden. Nyligen har Sverige ingått ett kontrakt som under fyra år garanterar vaccin vid en pandemi. Kostnaden för själva garantin är 85 miljoner per år. Socialstyrelsen redovisar däremot inte kostnaden för själva vaccinet.

Det är intressant att jämföra denna kostnad med kostnaden för en inhemsk fabrik. Säg att investeringskostnaden hamnar på en miljard i stället för 500 miljoner och att staten lånar för att täcka denna kostnad. Med en långsiktig realränta på 2 procent (vilket ligger långt över dagens räntor) blir kostnaden för fabriken 20 miljoner per år, vilket bara är en fjärdedel av kostnaden för att få garantier om leverans från marknaden. Dessutom kommer Socialstyrelsen att kunna köpa vaccinet för ett pris som ligger nära produktionskostnaden, vilket gör att man kan undvika att bli uppskörtad som i fallet med svin-influensan.

Naturligtvis finns det stor osäkerhet i kalkylerna, men det är svårt att undgå slutsatsen att det skulle vara billigare för staten att finansiera en inhemsk fabrik än att reservera produktionskapacitet hos de internationella vaccinproducenterna. Inhemsk produktionskapacitet och kompetens på vaccin-området innebär dessutom positiva externa effekter i form av kunskapsöverföring till andra verksamheter, även om sådana är svåra att kvantifiera.

Att det blivit väldigt dyrt att förlita sig på marknaden när det gäller pandemivaccin är inte alls förvånande. Vaccinmarknaden karakteriseras av en monopolliknande situation med ett fåtal producenter i världen och det är en grundläggande insikt inom den ekonomiska vetenskapen att priset blir för högt i detta fall.

De starkaste skälen för att bygga en statlig vaccin-fabrik är emellertid inte ekonomiska utan säkerhetsmässiga. Om en riktigt dödlig pandemi slår till är det högst osäkert om ett litet perifert land som Sverige verkligen skulle få vaccinet i tid. Garantin som Sverige betalar 85 miljoner om året för är trots allt bara en papperslapp. Vid en verklig kris är det tveksamt om ett sådant kontrakt har något värde. Säg att det blir ett utbrott av en luftburen och dödlig influensavariant i Paris. Är det då rimligt att förvänta sig att de franska myndigheterna tillåter sina vaccinproducenter att föra ut ett livsviktigt vaccin från Frankrike?

Ett relaterat problem är att ett land utan egen vaccin-produktion i ett krisläge kan få nöja sig med vaccin av mera osäker kvalitet eller med ett vaccin som inte är lika väl testat.

Kostnaden för att bygga en fabrik påverkas av marknadsläget i vaccinbranschen. När en misstänkt pandemi är under uppseglande ökar trycket i marknaden och all utrustning som används vid vaccinfremställning tenderar att bli mycket dyr. Ett bra läge att bygga är alltså när läget är lugnt på pandemifronten. Till exempel just nu!

Rikard Forslid

professor i nationalekonomi, Stockholms universitet

Jonas Vlachos

professor i nationalekonomi, Stockholms universitet och Institutet för Näringslivsforskning